

PAPER DETAILS

TITLE: Degerler Egitimi Açısından Ziya Gökalp' e Ait "Altın Isık" Adli Eserin Incelenmesi

AUTHORS: Cevat EKER,Kazim YILDIRIM

PAGES: 30-38

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2160892>

Examining Ziya Gökalp's Work of "Golden Light" in Terms of Values Education

Cevat EKER¹, Kazım YILDIRIM²

Received: 18 April 2017, Accepted: 08 May 2017

ABSTRACT

The aim of this search is to analyze the book of Ziya Gökalp named 'Golden Light' which is suggested to be taught in primary schools and involved as one of the 100 masterpiece. In this study which was used qualitative research method document analysis technique was preferred to collect data and descriptive analysis method was used in the analysis of data. Phrases about values which are determined by the Ministry of Education to be gained for students of primary schools such as "Justice-fair, responsibility, diligence, authenticity-honesty, tolerance, compassion, self- confidence, patience, love, benevolence-solidarity, hospitality, loyalty and patriotism" are determined and given under the title of relevant value by interpreting. When the findings are analyzed; in the book of 'Golden Light' love is mostly involved and followed by patriotism, loyalty, benevolence-solidarity, authenticity-honesty, justice-fair, diligence, self-confidence, responsibility, tolerance, compassion and patience.

Keywords: Values, Values Education, Children's Books.

EXTENDED ABSTRACT

Since the existence, mankind which was in search of an order needs to create social structure of the values system to understand the events that take place around. If social structure is built by the values converted in to patterns of behavior that social structure exists within its own dynamics. Because the values shave the ability of navigation between groups of people and bring them together, such as adhesive particles like a magnet and has the feature of directing the method the direction of common goals. (Gülseren, 2009:40) In this way, values which are accepted by the majority of members to be right and necessarily to ensure the society's own existence, unity operation and continuation can be considered as common sense, purpose and the basis of moral principles or beliefs.

In learning and transferring of values to new generations; education has an important role. The years in which individuals gain basic values and adopt these values are primary school years. Growing up individuals who adopt basic human values is among the main missions of the family, society and school. Reading books is one of the most important tools that enable the students to get the date and values. Books create values and make it easier to get values. It excavates social values to children's heart, mind, spirit. (Alver, 2005:308) In brief, reading books helps learning or transferring of values which are accumulated, accepted and shared in society throughout the ages by the child. That allows transfer of materials to the next generations. (Firat and Mocan, 2014 s: 28) In 2015 Ministry of Education formed a reading booklist named '100 Masterpiece' that are advised for elementary school students by 8081 released circular numbered on 04.08.2005. They were suggested for 5, 6, 7 and 8. grade students. In this published circular, students are encouraged to read these Works and emphasized the importance by saying "Reading book enriches human personality. A well-selected book is a new horizon for man. The way of looking at the world is shaped by books." (2005/70.M.E. Circular) In this study which made with this importance, it is aimed to determine which values are transferred by the work of Ziya Gökalp which is named "Golden Light", is one of 100 basic masterpieces.

Document analysis which is one of the qualitative method was used in obtaining the data of this study. Descriptive analyzing is used in data analyzing. While the work is being examined in terms of value education, stories in the

¹Assoc.Prof.Dr., Bulent Ecevit University, Eregli Faculty of Education, cevateker@gmail.com

²Assist.Prof.Dr., Sakarya University, Hendek vocational school, kyildirim@sakarya.edu.tr

work are also being examined and located directly or implicitly values, set by the Ministry of Education such as 'Justice-fair, responsibility, diligence, authenticity-honesty, tolerance, compassion, self-confidence, patience, love, benevolence-solidarity, hospitality, loyalty, patriotism' are determined and then given under the relevant title.

As a result of research, ZiyaGökalp's 'Golden Light', which is advised to be read in primary schools and located as one of 100 masterpiece, consists of 7 tales and 93 pages. In this work, it is observed that values of love, patriotism, fidelity and benevolence-solidarity are directly given. In the book, the value of love is hinted heavily and is clearly underlined by the 18 sentences in different places. Patriotism becomes second frequent value and 15 sentences based on gaining it. On the other hand, patience is the least value given. Despite of these findings, it is observed that the values in the work include a balanced distribution. As a result, it can be said that this work, which has been examined, has a rich content in values education.

Based on the research findings, the following recommendations can be made;

The examined book has a rich content which are expected to be gained values in primary schools. The book should be read by students. The analysis of book done in terms of value in the classroom by students and teachers is important in terms of drawing attention of students on important values. Except from text books, reading books is effective in developing reading consciousness and in teaching values. In this respect, the works which will be prepared or recommended for students should have content that will give the students value.

Değerler Eğitimi Açısından Ziya Gökalp' e Ait "Altın Işık" Adlı Eserin İncelenmesi

Cevat EKER¹, Kazım YILDIRIM²

Başvuru Tarihi: 18 Nisan 2017, **Kabul Tarihi:** 08 Mayıs 2017

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim okullarında okutulması önerilen ve 100 temel eser içerisinde yer alan Ziya Gökalp' in "Altın Işık" adlı kitabında değerlerin yer alma durumunu analiz etmektir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmada veri toplamak için doküman analizi tekniği tercih edilmiş, verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilköğretim okullarında kazandırılması için öğretim programlarında öğrencilere kazandırılması için belirlemiş olduğu, "Adalet-adil olma, sorumluluk, çalışkanlık, doğruluk-dürüstlük, hoşgörü, merhamet, öz güven, sabır, sevgi, yardımseverlik-dayanışma, misafirperverlik, vefa ve vatanseverlik" değerleri ile ilgili ifadeler belirlenmiş, ardından bu ifadeler yorumlanarak ilgili olduğu değerın başlığı altında verilmiştir. Elde edilen bulgular incelendiğinde " Altın Işık" adlı kitapta en fazla yer verilen değerin, sevgi değeri olduğu bunu sırasıyla, vatanseverlik, vefa, yardımlaşma-dayanışma, doğruluk-dürüstlük, adalet-adil olma, çalışkanlık, öz güven, misafirperverlik, sorumluluk, hoş görü, merhamet ve sabır değerin takip ettiği belirlenmiştir. Eser belirlenen değerler bakımından zengin bir içeriğe sahip olmasından dolayı değerlerin çocuklara kazandırılmasında materyal olarak kullanılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Değerler, Değerler Eğitimi, Çocuk Kitapları.

1. Giriş

İnsanoğlu, varoluşundan itibaren kendisi için bir düzen arayışında olup etrafında gerçekleşmekte olan olayları anlamak için bir takım değerler sisteminin oluşturduğu toplumsal yapıya ihtiyaç duymuştur. Toplumsal yapı, davranış kalıbına dönüştürülen değerler tarafından inşa edilirse, o toplumsal yapı kendi öz dinamikleri ile var olur. Çünkü değerlerin, bir grup insanın arasında gezinme ve onları tıpkı bir miktatısa yapışan parçacıklar gibi bir araya getirme ve onları ortak hedefler doğrultusunda çalışmaya yöneltme özelliği vardır (Gülseren, 2009: 40). Bu yönüyle değerler, toplumun kendi varlık, birlik işleyiş ve devamını sağlamak için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlâkî ilke ya da inançları olarak kabul edilebilir.

Beill'e göre (2003: 13), insanlar toplumsal kurallar ve gelenekler yoluyla iyiyi, kötüyü, doğruyu, yanlış ayırmayı ve kendi ahlak ilkeleri doğrultusunda bir ölçü edinmeyi öğrenirler. Edinilen bu ölçü "değerler" adı verilen kanaatler ve inançlar bütünüdür. Rokeach' e göre değerler (1973: 5), fikir ve inançlardır, amaç ve davranışlarla ilişkilidirler, durum ötesidirler, davranış ve olayların seçim ve değişimine kılavuzluk ederler ve taşıdıkları öneme göre sıralanırlar. Bozkurt (2004: 93), değerleri amaç-larımızı ve davranışlarımızı belirlemede bize neyin doğru, neyin yanlış olduğunu söyleyen standartlar ya da toplumsal olarak arzu ettiğimiz şeyler hakkında paylaşılan soyut fikirler olarak tanımlamaktadır. So-nuçta değerler bize iyi, kötü, güzel, çirkin, ahlaki ve gayri ahlaki şeyler hakkında ölçütler sunmaktadır. Benzer bir tanımda Çiftçi (1999), değerleri toplumun üyeleri tarafından paylaşılan, toplumun gereksinim-lerinin karşılanması açısından yararlı görülen ve duygularla yakından ilişkili olan ölçüler olarak tanımlamıştır. Değerlerin hem bireysel hem de toplumsal boyutu vardır. Bireysel boyutta değerler, insanın davranışlarına rehberlik eden temel doğruları temsil ederken toplumsal anlamda bir topluluğun iyiliği, kötü-lüğü, önem derecesi gibi çeşitli açılardan insanların üzerinde hemfikir olduğu olguları ortaya koyar (Welton ve Mallan, 1999:140).

İnsan değer üreten tek varlıktır. Değerlerin önemli bir özelliği, doğuştan bireyle birlikte gelmeyip yaşanarak ve öğrenilerek kazanılmasıdır. Değerler toplum tarafından yaratılır ve bireylere benimsetilir. Her toplumda tarihi, dini, felsefi ve kültürel değerlerden oluşan bir "değerler sistemi" vardır ve bu sistem, toplumun kültürel dokusunu oluşturur (Kirman, 2004: 57). Bu nedenle değerlerin edinimi başlı başına bir eğitim sorunudur (Yeşil ve Aydın, 2007: 65). Eğitimle ilişkisi bakımından ele alındığında değerler, hayatla doğrudan ilişkili olması ve insanın insanca yaşama çabasına yardımcı olması bakımından her çağda eğitim hem konusu hem amacı olmuştur. Bu açıdan değerlendirildiğinde, bir değerin oluşması ve yerleşmesinde toplumun o değeri kabullenmesi, onaylaması büyük önem taşımaktadır. Değerler toplumun ortak malıdır ve toplumu oluşturan insanların büyük çoğunluğu tarafından benimsendiği ve kullanıldığı takdirde devam edebilmektedir. Değerlerin, bir toplumdaki ödül ve cezanın da temelini oluşturduğunu savunan Fichter (2006: 175), değerlerin işlevlerini şöyle belirtmiştir;

¹Doç.Dr., Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi, cevateker@beun.edu.tr

²Yrd. Doç.Dr., Sakarya Üniversitesi, Hendek Meslek Yüksek Okulu, kyildirim@sakarya.edu.tr

- Değerler bireyin ve toplumların sosyal değerinin yargılanmasında hazır birer araç olarak kullanılır. Bireyin çevresindekilerin gözünde nerede durduğunu bilmesine yardım eder.
- Değerler kişilerin dikkatini yararlı ve önemli olarak görülen maddi kültür nesneleri üzerinde odaklar. Bu değerli nesne, birey veya grup için her zaman en iyi olmayabilir. Fakat o nesnenin sosyal olarak değerli görülmesine ve onun için çaba gösterilmesine yol açar.
- Her toplumda ideal düşünme ve ideal davranma yollarına değerler tarafından işaret edilir. Değerler, sosyal olarak kabul edilebilir davranışın âdeta şemasını çizer. Böylece kişiler de hareket ve düşüncelerini en iyi hangi yolda gösterebileceklerini kolayca anlayabilir.
- Değerler kişilerin sosyal rollerini seçmesine ve gerçekleştirmesine rehberlik eder.
- Değerler toplumsal kontrol ve baskının araçlarıdır. Kişileri törelere uymaya yöneltir, doğru şeyleri yapmaya yüreklendirir. Ayrıca değerler onaylanmayan davranışları engeller, yasaklanmış örüntülerin neler olduğuna işaret eder ve utanma ve suçluluk duygularının kolayca anlaşılabilmesini sağ-lar.
- Değerler dayanışmayı sağlayan başlıca unsurlardandır. İnsan kendisiyle aynı değeri taşıyan insanlara yaklaşır. Ortak değerler, toplumsal dayanışmayı yaratan ve sürekli kılan en önemli faktörlerden biridir.

Bireyler günlük hayatının önemli bir kısmını çeşitli topluluklar arasında geçirmektedir. Hayat her birimizin kendi keyfine göre değil, toplum kurallarına ve değerlerine bağlı olarak yaşamamızı gerekli kılar (Yıldırım ve Yıldırım, 1997: 18). İşte insanı diğer varlıklardan ayıran en önemli özellik budur. İnsan kendi davranışlarını kendi iradesi dışında, toplum tarafından belirlenen değerlere uydurarak hayatını devam ettirme eğilimi gösterir. Fichter' in (2006: 175), yukarıda ifade ettiği gibi değerlerin iki temel işlevi bulunmaktadır. Bunlardan ilki bireye yaşadığı topluma ayak uydurması için nasıl davranacağı konusunda rehberlik ederek onun sosyalleşmesini sağlamak ve huzurlu bir insan olmasına katkıda bulunmaktır. Bir diğer işlevi ise, insanları benzer görüşlerde birleştirerek toplumsal bütünlüğü kurmak, korumak ve bu değerleri gelecek nesillere aktarmaktır.

Bir toplumun varlığını ve gelecekte devamını sağlayan önemli unsurlardan biri olarak görülen değerlerin, gelecek kuşaklara aktarılmasında eğitim önemli bir araçtır. Değerler eğitiminin amacı, bireylerin sahip oldukları en iyi özelliklerini ortaya çıkararak, onların kendilerini gerçekleştirme yolunda, iyi ahlakla donatmaktır (Aydın ve Akyol, 2012). Değerlerin kazanımı sürecinde aile ve okul başta olmak üzere birçok kişi ya da kuruma görevler düşmektedir. Çünkü değerlerin kazanımı insanın yaşamı boyunca her alanında devam etmektedir. Özellikle ilköğretim kademesinde çocukların okuduğu hikâyeler ve romanlar değerleri kazanmasında önemli etkiye sahiptir. Kavcar (1982), edebiyat eserlerinin değerlerle ilişkisini şu şekilde ifade etmektedir. Edebiyat eserleri insana özgü bazı değer ve niteliklerin yerleşip kökleşmesi, toplumsal yaşamın ve çağın gerektirdiği değerlerin benimsenmesinde önemli görevler üstlenir. Kısacası edebi eserler hem bireysel hayatla hem sosyal hayatla ilgili olarak, iyiye, güzele ve doğruya yönelme, yeni değerler kazandırma yolunda bireylere önemli telkinlerde bulunur, bireylerin bunlar doğrultusunda eğitilmesini sağlar. Edebi eserler işlevi gereği bireysel, toplumsal ve evrensel değerlere yer vermelidir. Çağlayan' a göre edebi eserler (2013: 90), doğru bilgiler sunmalı, değerler kazandırmalı, bireysel ve sosyal yardımlaşmayı önemseyen mesajlar taşımalı, nezaket, sevgi ve saygıya dayalı davranışlar kazandırarak bireylerin ahlaki, kültürel ve bedensel yeteneklerine katkı sağlayarak daha çocukluk yıllarından itibaren bu değerleri çocuklara aktarılmalıdır. Sever' e göre (2008: 20-21), insan ve yaşam gerçekliğine ilişkin bireysel değerler ilk çocukluk döneminden başlayarak çocuklara verilmelidir. Bu aktarımda çocukların duygularına hitap eden ve onların zihinsel, duygusal ve psikolojik gelişimlerine katkı sağlayacak nitelikteki çocuk kitapları, çocukların eğitiminde önemli roller üstlenir. Böylece çocukların edebi eserleri okumaları ile değerleri öğrenmeleri ve kazanmaları desteklenmiş olur.

1.1. Araştırmanın Önemi ve Amacı

Toplumun varlığını ve gelecekte devamını sağlayan unsurlardan olan değerlerin öğrenilmesinde ve gelecek kuşaklara aktarılmasında eğitim önemli bir yere sahiptir. Bireylerin temel değerleri kazandığı ve bu değerleri benimsediği yıllar ise, ilköğretim yıllarıdır. Temel insani değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek aile, toplum ve okulun başlıca misyonları arasındadır.

Öğrencilerin bu değerleri tanımasını ve değerleri edinmesini sağlayan en önemli araçlardan biri de okuma kitaplarıdır. Kitaplar değerler oluşturur ve bu değerlerin kazandırılmasını kolaylaştırır. Çocuğun kalbine, ruhuna, zihnine toplumsal ve insani değerleri kazır (Alver, 2005: 308). Kısaca okuma kitapları, çocuğun çağlar boyunca toplum içinde biriken, kabul gören ve paylaşılan değerleri tanımasına, öğrenmesine yani değerlerin aktarılmasına yardımcı olmaktadır. Okuma kitapları değerlerin gelecek kuşaklara aktarımını sağlayan en önemli materyalleridir (Fırat ve Mocan, 2014 s: 28). Nitekim Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 04. 08. 2005 tarihinde yayımlanan 8081 numaralı genelge ile ilköğretim öğrencileri için tavsiye edilen "100 Temel Eser" adı ile okuma kitapları listesi oluşturulmuştur. Bu listedeki kitaplar; 5, 6, 7 ve 8. Sınıf öğrencileri için önerilmiştir. Yayımlanan genelgede "Kitap okuma insan şahsiyetini zenginleştirir. İyi seçilmiş bir kitap, insan için yeni bir ufuktur. Dünyaya bakış tarzı kitaplarla şekillenir." denilerek, öğrenciler bu eserleri okumaya teşvik edilmiş ve önemine vurgu yapılmıştır. (2005/70, M.E. B. Genelge). Bu çalışma ile, 100 temel eser arasında yer alan Ziya Gökalp' in "Altın Işık" adlı eserin illettiği değerlerin neler olduğunu belirlemek amaçlanmıştır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmanın verilerinin elde edilmesinde nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Verilerin analizi için betimsel analiz yaklaşımı kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz yapılmıştır. Yıldırım ve Şimşek' e göre (2008: 224), betimsel analizde temalar önceden belirlenir, veriler bu belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Eser değer eğitimi bakımından incelenirken eserde yer alan hikâyeler değerlendirilip, doğrudan veya örtük olarak yer alan ve Millî Eğitimin Bakanlığı' nın öğretim programlarında kazandırılması için belirlemiş olduğu "Adalet/Adil olma, sorumluluk, çalışkanlık, doğruluk/dürüstlük, hoşgörü, merhamet, öz güven, sabır, sevgi, yardımlaşma/dayanışma, misafirperverlik, vefa ve vatanseverlik" değerleri ile ilgili ifadeler belirlenmiş, ardından bu ifadeler yorumlanarak ilgili olduğu değer başlığı altında verilmiştir.

2.2. Veri Kaynağı

Araştırmanın veri kaynağını, MEB' in 2005 yılında ilköğretim okulları için tavsiye ettiği "100 Temel Eser" listesinde yer alan Ziya Gökalp' in "Altın ışık" adlı eseri oluşturmaktadır. Eser 2005 yılında Timaş yayınlarında basılmış ve 93 sayfadan oluşan bir kitaptır. Bu eserin seçilmesinde, Milli Eğitim Bakanlığının belirlemiş olduğu değerleri temsil edebilme özelliğine sahip olması etkili olmuştur.

2.3. Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesinde aşağıdaki yol takip edilmiştir:

Öncelikle MEB'in 2005 yılında yayınladığı öğretim programlarında kazandırılması için önerdiği değerler belirlenmiştir. Analiz işlemleri öğretim programlarında belirtilen tanımlar çerçevesinde yapılmıştır. Örneklemde yer alan Ziya Gökalp' in "Altın ışık" adlı eseri her bir araştırmacı tarafından okunarak ilgili değerlerin bu kitaplarda nasıl ve ne oranda yer aldığı tespit edilmiştir. Tespit edilen bu ifadeler üzerinde görüş birliği sağlanmıştır. Ardından kitapta yer aldığı düşünülen değerlerle ilgili ifadelerin belirlenen değerleri yansıtıp yansıtmadığı noktasında Türkçe eğitimi bölümü uzmanları ile değerlendirmeler yapılarak, değer veya değerlerin doğruluğu test edilmiştir. Sonuç olarak bu değerlerle ilgili olduğuna karar verilen ifadelere bulgular kısmında yer verilmiştir.

3. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, "Altın Işık" adlı eserde yer alan değerlerin neler olduğunu belirlemek amacıyla yapılan çalışmada elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Eserde yer alan değerler ile ilgili cümlelerin sayısı ve yüzdelikleri tablo 1 de verilmektedir.

Tablo 1 Kazandırılacak Temel Değerlerin "Altın Işık" Adlı Kitapta Yer alma Düzeylerine İlişkin Bulgular

Değerler	N	%
Adalet/adil olma	8	7.0
Sorumluluk	5	4.4
Çalışkanlık	8	7.0
Doğruluk/Dürüstlük	9	7.9
Hoşgörü	5	4.4
Merhamet	5	4.4
Öz güven	6	5.3
Sabır	3	2.6
Sevgi	18	15.8
Yardımlaşma/Dayanışma	12	10.5
Misafirperverlik	6	5.3
Vefa	14	12.3
Vatanseverlik	15	13.1
Toplam	114	100

Tablo 1 incelendiğinde “Altın Işık” adlı eserde yer alan değerler ile ilgili cümlelerin toplamının (n: 114; %100) olduğu görülmektedir. Kitapta en fazla sevgi değeri ile ilgili cümlelerin yer aldığı (n:18 ; % 15.8) görülmektedir. Bu değeri sırasıyla; vatanseverlik değeri (n:15 ; % 13.1), vefa değeri (n:14 ; % 12.3), Yardımlaşma/Dayanışma değeri (n:12 ; % 10.5), Doğruluk/Dürüstlük değeri (n:9 ; % 7.9), adalet ve çalış-kanlık değeri (n:8 ; % 7.0), öz güven ve misafirperverlik değeri (n:6 ; % 5.3), sorumluluk, hoşgörü ve merhamet değeri (n:5 ; % 4.4), sabır değeri (n:3 ; % 2.6), içeren cümlelere yer verildiği görülmektedir.

3.1. Adalet/Adil Olma

“Altın Işık” adlı eser adil olma değerini içermesi bakımından incelendiğinde; toplam (n=8) cümlede bu değere yer verilmiştir. Bu değer ile ilgili örnek olarak (Gökalp, 2005, s: 20),

“Çocuklar hazineleri aralarında taksim ettiler. Her biri hissesini kendi katırıyla payitahta getirdi. Dört arkadaşı birer konak satın aldılar, birer dükkân açtılar. İş gücü sahibi oldular.”

İfadesi yer almaktadır. Burada çocukların hazineyi aralarında eşit şekilde dağıtmaya çalıştığı görülmektedir. Bu da adil olma değerinin verilmesi için uygun bir örnektir.

3.2. Sorumluluk

“Altın Işık” adlı eser sorumluluk değerini içermesi bakımından incelendiğinde; toplam (n=4) cümlede bu değere yer verilmiştir. Bu değer ile ilgili örnek olarak (Gökalp, 2005, s: 25),

“Bir gün akşama doğru Tembel Ahmet’in evinde karısıyla annesi konuşuyorlardı. Kapı çaldı. Tembel Ahmet size gönderdi diye içeriye, narla dolu bir heybe uzatıldı. Heybeyi eve getiren Tembel Ahmet’in arkadaşıydı.”

İfadesi yer almaktadır. Burada Tembel Ahmet’in arkadaşının, kendisinden istenilen bir görevi yerine getirdiği görülmektedir. Bu da sorumluluk değerinin verilmesi için uygun bir örnektir.

3.3. Çalışkanlık

“Altın Işık” adlı eser çalışkanlık değerini içermesi bakımından incelendiğinde; toplam (n=8) cümlede bu değere yer verilmiştir. Bu değer ile ilgili örnek olarak (Gökalp, 2005, s: 11),

“Keloğlan, henüz yedi yaşında iken ekmeğini kendi eliyle kazanmaya başladı. Hamallık, kahveci yamaklığı, aşçı çıraklığı, seyyar satıcılık gibi birçok işe girdi.”

İfadesi yer almaktadır. Burada Keloğlan’ın birçok işe girmesi ve çalışma konusunda istekli olması çalışkanlık değerinin verilmesi için uygun bir örnektir.

3.4. Doğruluk/Dürüstlük

“Altın Işık” adlı eser doğruluk/ dürüstlük değerini içermesi bakımından incelendiğinde; toplam (n=9) cümlede bu değere yer verilmiştir. Bu değer ile ilgili örnek olarak (Gökalp, 2005, s: 40),

“Kız, bütün başına gelenleri şehzadeye anlattı. Sonra şu sözleri söyledi.”

İfadesi yer almaktadır. Burada kız, başına gelenleri olduğu gibi dürüstçe anlatması doğruluk/dürüstlük değerinin verilmesi için uygun bir örnektir.

3.5. Hoşgörü

“Altın Işık” adlı eser hoşgörü değerini içermesi bakımından incelendiğinde; toplam (n=5) cümlede bu değere yer verilmiştir. Bu değer ile ilgili örnek olarak (Gökalp, 2005, s: 79),

“Yoktur İncil’ e karşı bizim hiçbir kinimiz, onu mübarek tanır hatta bizim dinimiz.”

İfadesi yer almaktadır. Burada İncil’e karşı bakış açısı anlatılmaktadır. Bu ifade hoşgörü değerinin verilmesi için uygun bir örnektir.

3.6. Merhamet

“Altın Işık” adlı eser merhamet değerini içermesi bakımından incelendiğinde; toplam (n=5) cümlede bu değere yer verilmiştir. Bu değer ile ilgili örnek olarak (Gökalp, 2005, s: 79),

“Acı bu masum halka, çocuklara Allah’ım! Yalnız beni vur, öldür, olmasa da günahım.”

İfadesi yer almaktadır. Burada çocukların korunmasına yönelik yapılan dua, merhamet değerinin verilmesi için uygun bir örnektir.

3.7. Öz güven

“Altın Işık” adlı eser öz güven değerini içermesi bakımından incelendiğinde; toplam (n=6) cümlede bu değere yer verilmiştir. Bu değer ile ilgili örnek olarak (Gökalp, 2005, s: 11),

“Keloğlan on iki yaşına gelince kendi nefesine güvenen tam bir erkek oldu. Artık büyük işlere girmek, şan kazanmak, büyük adam olmak istiyordu.”

İfadesi yer almaktadır. Burada Keloğlan’ın kendine güvenmesi ve kendine göre geleceğe yönelik planlarının olması, öz güven değerinin verilmesi için uygun bir örnektir.

3.8. Sabır

“Altın Işık” adlı eser sabır değerini içermesi bakımından incelendiğinde; toplam (n=3) cümlede bu değere yer verilmiştir. Bu değer ile ilgili örnek olarak (Gökalp, 2005, s: 15),

“Koyunlar ağılda, ağılsa buraya bir buçuk saat uzak Demek ki, yine iki saat bekleyeceksin .”

İfadesi yer almaktadır. Burada, koyunların gelmesini iki saat gibi bir süre beklemesi sabır değerinin verilmesi için uygun bir örnektir.

3.9. Sevgi

“Altın Işık” adlı eser sevgi değerini içermesi bakımından incelendiğinde; toplam (n=18) cümlede bu değere yer verilmiştir. Bu değer ile ilgili örnek olarak (Gökalp, 2005, s: 33),

“O şimdiki halinden çok memnundu. Çünkü kocasını candan, gönülden seviyordu.”

İfadesi yer almaktadır. Burada, kadının kocasına duyduğu gönülden sevgi, sevgi değerinin verilmesi için uygun bir örnektir. Kitapta sevgiye dair 18 cümle vardır. Ve olaylar hep sevgi konusu temel alınarak anlatılmaktadır.

3.10. Yardımlaşma/Dayanışma

“Altın Işık” adlı eserin yardımlaşma/ dayanışma değerini içermesi bakımından incelendiğinde; toplam (n=14) cümlede bu değere yer verilmiştir. Bu değer ile ilgili örnek olarak (Gökalp, 2005, s: 26),

“Kız, babasıyla, annesiyle görüştüktan sonra nişanlısının yanına gitmek istedi. Tembel Ahmet nişanlısının eniştesi olduğunu, kendisinin de memlekete gitmek üzere olduğundan onu götürebileceğini söyledi.”

İfadesi yer almaktadır. Burada, Tembel Ahmet’ in kızı yaptığı teklif, yardımlaşma/dayanışma değerinin verilmesi için uygun bir örnektir.

3.11. Misafirperverlik

“Altın Işık” adlı eser misafirperverlik değerini içermesi bakımından incelendiğinde; toplam (n=6) cümlede bu değere yer verilmiştir. Bu değer ile ilgili örnek olarak (Gökalp, 2005, s: 54),

“Çocuklara biraz çorba yedirdi.”

İfadesi yer almaktadır. Burada, Çocuklara ikramda bulunulması, misafirperverlik değerinin verilmesi için uygun bir örnektir.

3.12. Vefa

“Altın Işık” adlı eser vefa değerini içermesi bakımından incelendiğinde; toplam (n=16) cümlede bu değere yer verilmiştir. Bu değer ile ilgili örnek olarak (Gökalp, 2005, s: 14),

“Annem ölürken bana vasiyet etmişti. Biraz büyürsem buraya gelip, ablasını görmemi benden rica et-mişti. İşte ben de arkadaşlarımla beraber, seni görmeye geldim .”

İfadesi yer almaktadır. Burada, çocuğun annesinin vasiyetine uyarak teyzesini ziyarete gitmesi vefa değerinin verilmesi için uygun bir örnektir.

3.13. Vatanseverlik

“Altın Işık” adlı eserin vatanseverlik değerini içermesi bakımından incelendiğinde; toplam (n=14) cümlede bu değere yer verilmiştir. Bu değer ile ilgili örnek olarak (Gökalp, 2005, s: 81),

“Beni düşünme, ben eski bir askerim, düşmen yüz kat olsa da hududumu beklerim.”

İfadesi yer almaktadır. Burada, bir askerin vatan toprağını ve vatan sınırlarını korumaya yönelik duyduğu sevgi ve istek, vatanseverlik değerinin verilmesi için uygun bir örnektir.

4. Sonuçlar ve Öneriler

İlköğretim okullarında okutulması önerilen ve 100 temel eser içerisinde yer alan Ziya Gökalp'in "Altın Işık" adlı kitabı yedi masaldan ve 93 sayfadan oluşmaktadır. Bu eserde; Sevgi, vatanseverlik, vefa ve yardımlaşma-dayanışma değerlerinin doğrudan verebilecek ve kazandırılacak özellikte cümleye yer verildiği görülmüştür. Kitapta sevgi değeri çeşitli cümleler ile yoğun olarak hissettirilmiş, farklı yerlerde 18 cümle ile açıkça vurgulanmıştır. Vatanseverlik ise sıkça bahsedilen ikinci değer olup, 15 cümle bu değeri kazandırmaya yöneliktir. Sabır değeri ise, en az yer verilen değer olmuştur. Bu bulguya rağmen, incelenen eserde yer alan değerlerin dengeli bir dağılım gösterdiği görülmüştür. Sonuç olarak incelenen bu eserin değerler eğitimi bakımından oldukça zengin bir içeriğe sahip olduğu söylenebilir.

Değerler insan hayatının vazgeçilmez unsuru olduğuna göre, değerler eğitiminde nitelikli okuma kitaplarından faydalanmanın gerekli olduğu görülmektedir. Değerler eğitiminin esasını değerleri öğretmek oluşturmaktadır. Özellikle de okullarda verilen değerler eğitimi, sağlıklı bir toplum inşa etmede önem arz etmektedir (Bridge 2003). Çünkü okullar, yeni değerlerin kazandırıldığı ve pekiştirildiği ortamlardır. Okulda verilecek değerler eğitimi, öğrencilerin eğitim yaşantılarının bir parçası haline getirilmesiyle etkili olabilecektir. Değerler yaşantıyla öğrenilir. Bu nedenle hayatın içinde uygulamalara da ihtiyaç vardır. Sosyal ortam olan okullarda değerler, çocukların davranış ve tutumlarının sonucunda çevrelerinden gördükleri tepkiler ve yorumlarla gelişir. Ayrıca sınıf içinde oluşan ortak bir sosyal doku, çocukların değerlerini geliştirmesinde zemin oluşturacaktır.

Araştırma bulgularından yola çıkarak şu öneriler yapılabilir;

Değerlerin kuşaklar arası aktarımıyla devamlılıklarının sağlanması önemlidir. İncelenen kitap ilköğretim okullarında kazandırılması beklenen değerler bakımından zengin bir içeriğe sahiptir. Kitabın öğrenciler tarafından okunması sağlanmalıdır.

Kitabın öğrenciler ve öğretmenler tarafından sınıf ortamında içerdiği değerler bakımından analizinin yapılması öğrencilerin olumlu değerlere dikkatinin çekilmesi açısından önemlidir. Ayrıca ders kitapları dışında yer alan okuma kitapları, öğrencilerde okuma bilincinin gelişmesinde ve değerlerin öğretiminde etkili kaynaklardır. Bu bakımdan Öğrenciler için hazırlanacak veya önerilecek eserlerin öğrenciye değer kazandıracak içeriğe sahip olmalarına dikkat edilmelidir.

Kaynaklar

- Alver, K. (2005). Çocuk ve edebiyat. *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*, 104- 105, 307-308
- Aydın, M. Z. & Akyol G., Ş. (2012). Okulda değerler eğitimi yöntemler etkinlikler-kaynaklar. Nobel Yayınevi: Ankara.
- Beill, B. (2003). İyi çocuk, zor çocuk "doğru davranışlar çocuklara nasıl kazandırılır? (Çev: Cuma Yorulmaz). Arkadaş Yayınevi: Ankara.
- Bridge, B. (2003). *Etik değerler eğitimi*. Beyaz Yayınları: İstanbul.
- Bozkurt, V. (2004). *Değişen dünyada sosyoloji*. Alfa Basım Yayım Dağıtım: Bursa.
- Çağlayan, A. (2013). *Ahlak pusulası ahlak ve değerler eğitimi*. Dem Yayınları: İstanbul.
- Çiftçi, O. (1999). *Sosyolojiye giriş temel kavramlar*. Akademi Kitabevi: Trabzon.
- Efe, H. (2008). Derslerde karikatür ile konuyu bütünleştirme aşamaları. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 97, 51-53.
- Fırat, H. & Mocan, A. (2014). Türkçe ders kitaplarındaki hikayelerde yer alan değerler. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18 (3), 25-49.
- Fichter, J. (2006). *Sosyoloji nedir?* (Çev. Nilgün Çelebi), Anı Yayıncılık: Ankara.
- Gökalp, Z. (2005). *Altın ışık*. Timaş yayınları: İstanbul.
- Gülseren, H., Ö. (2009), Değerlerimiz ve eğitimde kalite ödülü, I. Ulusal İyilik Sempozyumu, Elazığ, 39-51.
- Kavcar, C. (1982). *Edebiyat ve eğitim*. Engin Yayınları: Ankara.
- Kirman, M., A. (2004). *Din sosyolojisi terimleri sözlüğü*. Rağbet Yayınları: İstanbul.
- M.E.B. (2005). İlköğretim Okullarında Okutulacak 100 Temel Eser Konulu Genelge.2005/70, Erişim tarihi: 15 Mayıs 2016 http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2005_70.html
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. Free Pres.: New York.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve edebiyat*. Tudem Yayınları: İzmir.
- Welton, D. A. & Mallan, J. T. (1999). *Children and their world*. Houghton Mifflin Company: Boston.
- Yeşil, R. & Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (2), 65-84.

Yıldırım, N. & Yıldırım, K. (1997). *Eğitim sosyolojisi*. Masaüstü Yayıncılık: Edirne.

Yıldırım, A. & Şimşek H. (2008). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık: Ankara.